

Västsahara - Afrikas sista koloni - FNs svåraste avkoloniseringsuppdrag

Den amerikanske professorn Stephen Zunes är en flitig skribent om Västsahara – Afrikas sista koloni. I följande två artiklar belyser han den låsta konflikten som förgiftar eventuella samarbetsplaner inom Arabiska Maghrebunionen och har istället inneburit en kapprustning mellan Algeriet och Marocko. Han varnar också för Marockos autonomiplan – som lanseras som den enkla kompromisslösningen – och som inte leder till en möjlig självständighet för det västsahariska folket. Zunes belyser också FNs svårigheter att gå framåt i avkoloniseringsprocessen då framför allt Frankrike och USA i FNs säkerhetsråd backar upp Marockos intentioner.

Den låsta konflikten innefattar mer än förhandlingsrapporter

av Stephen Zunes

Västsahara är ett glest befolkat område ungefär lika stort som Italien, och ligger vid Atlantkusten i nordvästra Afrika, strax söder om Marocko, och området bebos traditionellt av nomadiska arabiska stammar, gemensamt benämnda *västsaharier* och kända för sin långa historia av motstånd mot yttre dominans. Territoriet ockuperades av Spanien från slutet av 1800-talet till 1970-talets mitt. Då Spanien behöll territoriet i mer än ett decennium efter att de flesta afrikanska länder hade uppnått sin frihet från europeisk kolonialism, inledde befrielseströrelsen Polisario 1973 en väpnad självständighetskamp mot Spanien. Detta - tillsammans med påtryckningar från FN – tvingade så småningom Madrid att i slutet av 1975 utlova folket i det som då fortfarande var känt som Spanska Sahara en folkomröstning om territoriets framtid. Internationella domstolen (ICJ) fastställde i oktober 1975, trots framställan från Marocko och Mauretanien om trohetslöften till den marockanska sultanen på artonhundratalet av några stamledare inom territoriets gränser, och trots nära etniska band mellan vissa västsaharier och mauretanska stammar – att rätten till självbestämmande var av största vikt. En FN specialmission undersökte situationen i territoriet och rapporterade att huvuddelen västsaharier stödde självständighet under ledning av Polisario, inte integration med Marocko och Mauretanien.

Under samma period hotade Marocko Spanien med krig om territoriet och samlade över 300 000 marockaner som marscherade in i Västsahara för att hävda territoriet som sitt oavsett ursprungsbefolkningens önskemål och det faktum att deras dialekt, klädsel och kultur var mycket annorlunda än de marockanska arabernas längre norrut. Även om Spanien var militärt mycket starkare, var landet upptaget med sin mångåriga diktator, general Francisco Franco, som var dödligt sjuk. Vid samma tid utsattes Spanien för ökat tryck från USA som ville få tillbaka sin marockanska allierade, kung Hassan II, och ville inte se vänsterorienterade Polisario komma till makten. Som ett resultat tog Spanien tillbaka sitt löfte om självbestämmande och kom i stället i november 1975 överens om att möjliggöra marockansk administration av de norra två tredjedelarna av Västsahara och motsvarande för mauretanska regeringen i den södra tredjedelen.

När marockanska styrkor gick in i Västsahara flydde nästan hälften av befolkningen till grannlandet Algeriet där de och deras ättlingar lever kvar i flyktingläger. Marocko och Mauretanien avvisade en rad enhälliga resolutioner av FNs säkerhetsråd om tillbakadragande av utländska styrkor och erkännande av västsahariernas rätt till självbestämmande. Under tiden blockerade USA och Frankrike FN från att genomdriva dessa, trots att de röstat

för dessa resolutioner. Samtidigt deklarerade Polisario - som hade drivits bort från de mer tätbefolkade norra och västra delarna av landet - självständighet och utropade Sahariska Arabiska Demokratiska Republiken (SADR).

Delvis tack vare att Algeriet gav betydande stöd i form av såväl militär utrustning som ekonomiskt stöd, kämpade Polisario väl mot båda ockupationsarméerna och besegrade Mauretanium 1979 vilket resulterade i att Mauretanium överlämnade sin tredjedel av Västsahara till Polisario. Men Marocko annekterade då i sin tur den återstående södra delen av landet.

Polisario fokuserade därefter sin väpnade kamp mot Marocko och hade 1982 befriat nästan 85 procent av territoriet. Under de kommande fyra åren vände emellertid kriget till Marockos favör tack vare USAs och Frankrikes dramatiskt ökade stöd, med amerikanska styrkor som gav viktig utbildning till den marockanska armén i upprorsbekämpningstaktik. Dessutom hjälpte USA och Frankrike Marocko att bygga en 1200 kilometer lång "mur" som i första hand består av två tungt befästa parallella sandvallar, vilka så småningom stängde av mer än tre fjärdedelar av Västsahara för Polisario inklusive faktiskt alla av territoriets större städer och naturresurser.

Samtidigt har den marockanska regeringen, genom generösa bostadssubventioner och andra förmåner, framgångsrikt uppmuntrat tusentals marockanska bosättare – en del var från södra Marocko med etnisk västsaharisk bakgrund - att bosätta sig i Västsahara. I början av 1990-talet var de marockanska bosättarna fler än de kvarvarande inhemska västsaharierna i ett förhållande på mer än 2-1.

Även om Polisario sällan kunde tränga in på det av Marocko kontrollerade territoriet genomförde Polisario regelbundna angrepp mot marockanska ockupationsstyrkor stationerade längs muren fram till 1991, då FN 'beordrade' en vapenvila som skulle övervakas av en fredsbevarande FN-styrka - MINURSO (United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara). I avtalet ingår bestämmelser om repatriering av västsahariska flyktingar till Västsahara och en FN-övervakad folkomröstning om territoriets framtid, vilket skulle göra det möjligt för västsaharier att rösta antingen för självständighet eller för integration med Marocko. Varken repatriering eller folkomröstning har ägt rum. Detta på grund av Marockos krav på utökning av röstlängden med marockanska bosättare och andra marockanska medborgare som hävdade hade släktband till Västsahara. Generalsekreterare Kofi Annan utsåg den förre amerikanske utrikesministern James Baker som sin särskilda representant för att lösa dödläget. Marocko fortsatte dock att ignorera upprepade krav från FN att samarbeta om folkomröstningen och franska och amerikanska hot om veto hindrade säkerhetsrådet från att genomdriva sitt mandat.

Den avstannade fredsprocessen

År 2000 övertygade USA, under president Bill Clinton, framgångsrikt Baker och Annan att ge upp ansträngningarna att gå vidare med folkomröstningen enligt den ursprungliga FN-planen och i stället acceptera Marockos krav om att bosättare tilläts att rösta om territoriets framtid tillsammans med de infödda västsaharierna. Så småningom lade Baker fram ett förslag som innebar att både västsaharierna och de marockanska bosättarna skulle kunna rösta i folkomröstning-

gen, men folkomröstningen skulle genomföras först sedan Västsahara provat betydande autonomi under en ledning vald av saharierna under en femårsperiod före folkomröstning. Oberoende skulle vara ett alternativ vid folkomröstningen och FN skulle övervaka omröstningen och garantera att förespråkarna för integration respektive självständighet skulle få driva en öppen kampanj. FNs säkerhetsråd godkände Baker-planen sommaren 2003.

Under stor press accepterade Algeriet och, så småningom, Polisario, motvilligt den nya planen, men Marocko - ovillig att tillåta landet att åtnjuta ens en kort period av självstyre och riskera möjligheten att förlora folkomröstningen - förkastade den. Ån en gång blockerade USA och Frankrike FN från att pressa Marocko att uppfylla sina folkrättsliga skyldigheter och Baker avgick.

I vad som allmänt tolkades som att belöna Marocko för sin omedgörlighet betecknade Bushadministrationen därefter Marocko som en 'major non-NATO ally', en eftertraktad status som enbart beviljats femton nyckelländer såsom Japan, Israel och Australien. Följande månad ratificerade senaten ett frihandelsavtal med Marocko, vilket gjorde att kungariket är ett av endast ett halvt dussin länder utanför västvärlden som fick avnjuta nära ekonomiska förbindelser med USA, även om kongressen - i ett potentiellt betydande prejudikat – insisterade på att det inte omfattar produkter från Västsahara.

USAs bistånd till Marocko femdubblades under Bush-administrationen, till synes som en belöning för att landet genomfört en rad nyliberala "ekonomiska reformer" och bistått den marockanska regeringen i "kampen mot terrorismen". Även om det har skett en viss politisk liberalisering i Marocko under de senaste åren under kung Mohammed VI, som efterträdde tronen efter sin fars död 1999, fortsätter grova och systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter i det ockuperade Västsahara med oförminskad styrka, där offentligt uttryckta nationalistiska strävanden och organiserade protester mot ockupationen och brotten mot mänskliga rättigheter rutinmässigt bemötts med hård repression.

Betydelsen av kampen för självbestämmande

Västsaharierna har kämpat för sina nationella rättigheter i första hand med juridiska och diplomatiska medel, inte genom våld. Även under sin väpnade kamp mot ockupationen, som slutade för mer än tjugo år sedan, begränsade Polisarios styrkor sina attacker till enbart den marockanska krigsmakten, aldrig angrepp på civila.

Bristen på upplösning av Västsaharakonflikten har viktiga regionala konsekvenser. Det har uppmuntrat en kapprustning mellan Marocko och Algeriet och vid flera tillfällen under de senaste tre decennierna fört de båda länderna nära krig. Kanske ännu mer markant, har det varit det enskilt största hindret för en mer fullständig implementering av målen i Arabiska Maghrebunionen - bestående av Marocko, Algeriet, Libyen, Tunisien och Mauretanium - att bedriva ekonomisk integration och andra initiativ som skulle öka både levnadsstandarden och den politiska stabiliteten i regionen. Bristen på enighet och större samordning mellan dessa nationer har bidragit till dramatisk ökning av den illegala invandringen till Europa och uppkomsten av radikala islamistiska rörelser.

Nästan hälften av den västahariska befolkningen lever i exil i öknen i västra Algeriet i Polisarios flyktingläger. De 150 000 västaharier som lever i dessa ökenläger är till stor del självstyrande. Demonstrationer och strejker i slutet av 1980 tvingade Polisario att demokratisera styrningen av lägren, där de upprätthåller en fungerande, om än knapp, ekonomi. Även som troende muslimer, bär inte västahariska kvinnor heltäckande slöjor och har lika rättigheter som män när det gäller skilsmässa, arv och andra juridiska frågor. Västahariska kvinnor har också ledande positioner inom Polisario och Sahariska Arabiska Demokratiska Republiken (SADR), inklusive ministerposter. Några observatörer noterar ironin att medan Frankrike och USA hävdar att de försöker etablera ett sådant demokratiskt styre i hela den arabiska och islamiska världen, har de starkt bidragit till misslyckandet för västaharierna att inrätta ett sådant demokratiskt system utanför dessa flyktingläger genom att stödja ockupationen av deras land av en autokratisk monarki.

Under de senaste tre decennierna har SADR erkänts som ett självständigt land av mer än 80 regeringar, även om vissa senare har tagit tillbaka sitt erkännande, främst under fransk press. SADR har varit en fullvärdig medlemsstat i Afrikanska unionen (fd OAU) sedan 1984. Däremot med bara några få undantag har arabstaterna - trots sitt frispråkiga motstånd mot den israeliska ockupationen av palestinsk och syrisk mark - stött Marockos ockupation av Västsahara. FN erkänner fortfarande formellt Västsahara som ett icke-självstyrande territorium, vilket gör det till Afrikas sista koloni.

Med Marockos avvisande av Baker-planen och hot om ett franskt veto mot någon resolution av säkerhetsrådet som skulle driva Marocko till att kompromissa, verkar en diplomatisk lösning av konflikten mycket osannolik. Med Marockos mäktiga väpnade styrkor skyddade bakom separationsmuren och Algeriets ovilja att stödja ett återupptagande av gerillakrig, verkar Polisario också sakna ett militärt alternativ.

Marockos "autonomi" plan

Som ett alternativ till en folkomröstning föreslog Marocko

2006 en autonomiplan för Västsahara, och har med kraft arbetat för att få internationellt stöd för detta. Polisario och de flesta av det internationella samfundet har avvisat förslaget med motiveringen att det är baserat på antagandet att Västsahara är en del av Marocko i stället för ett ockuperat territorium, och att Marocko på något sätt beviljar en del av dess suveräna territorium en särställning. Att acceptera Marockos självständighetsplan skulle innebära att, för första gången sedan grundandet av FN och ratificeringen av FN-stadgan, det internationella samfundet skulle stödja utbyggnaden av ett lands territorium genom militärt våld, och därigenom fastställa ett mycket farligt och destabiliserande prejudikat. Ändå fick det marockanska förslaget omedelbart stöd av Frankrike, liksom Bush-administrationen, tidigare USAs utrikesminister Hillary Clinton, och en tvåpartimajoritet av den amerikanska senaten.

Om folket i Västsahara accepterade en autonomiöverenskommelse om självständighet som ett resultat av en fri och rättvis folkomröstning, skulle det utgöra en legitim handling av självbestämmande. Men Marocko har uttryckligen förklarat att dess autonomiförslag "utesluter per definition möjligheten för oberoendealternativet att komma med" till folket i Västsahara, av vilka en stor majoritet föredrar regelrätt självständighet.

Bortsett från internationell rätt finns det ett antal praktiska bekymmer i det marockanska förslaget. Exempelvis har centraliserade autokratiska stater sällan respekterat autonomi genom regionala jurisdiktioner, vilket ofta har resulterat i våldsamma konflikter, exempelvis i Eritrea och Kosovo. Dessutom innehåller det marockanska förslaget inga tillsynsmekanismer. Marocko har ofta brutit sina löften till det internationella samfundet, som i sin vägran att låta en FN-sanktionerad folkomröstning i Västsahara gå framåt. I själva verket väcker en lusläsning av förslaget frågor om hur mycket autonomi Marocko är ens initialt berett att erbjuda, till exempel huruvida västaharierna kontrollerar territoriets naturresurser eller brottsbekämpning samt lokala frågor. Dessutom verkar förslaget indikera att alla befogenheter som inte uttryckligen tillerkänts den autonoma regionen skulle förbli med kungariket. I själva verket, eftersom kungen av Marocko slutligen getts absolut makt i enlighet med artikel 42 i den marockanska konstitutionen, innebär autonomiförslaget att den marockanska staten "kommer att vidmakthålla sina befogenheter i de kungliga domänerna, särskilt när det gäller försvar, yttre förbindelser, och konstitutionella och religiösa privilegier av Hans Majestät Konungen" vilket verkar ge monarken stor frihet i tolkningen.

Civilt motstånd i det ockuperade territoriet

På samma sätt som under 1980-talet i både Sydafrika och de israelockuperade palestinska områdena, har formen av Västsaharas frihetskamp skiftat under de senaste tio åren från militära och diplomatiska initiativ av en i exil väpnad rörelse till ett i stort sett obebävat folkligt motstånd inifrån. Unga aktivister i det ockuperade området och även i västahariskt befolkade delar av södra Marocko har konfronterat marockanska trupper i gatudemonstrationer och andra former av icke-våldshandlingar, trots risken för skottlossning, massarresteringar och tortyr. Västaharier från olika sektorer i samhället har deltagit i protester, strejker,

kulturella fester och andra former av civilt motstånd med fokus på frågor som utbildningspolitik, mänskliga rättigheter, frigivning av politiska fångar och rätten till självbestämmande. De tog också upp kostnaderna för ockupationen för den marockanska regeringen och ökad synlighet för den väst-sahariska saken. I själva verket, kanske mest påtagliga, har civilt motstånd hjälpt till att bygga upp ett stöd för den väst-sahariska rörelsen bland internationella icke-statliga organisationer, solidaritetsgrupper, och även sympatiserande marockaner.

Internetkommunikation blev en viktig del i den sahariska rörelsen, med offentliga chattrum som viktiga centra för att skicka meddelanden, om spirande motståndskampanjer till den väst-sahariska diasporan och till internationella aktivister. Trots försök från marockanerna att störa dessa kontakter har diasporan fortsatt att ge ekonomiskt och annat stöd till motståndet. Även om det har förekommit klagomål inifrån territoriet att stöd från den äldre generationen av Polisarios ledare varit otillräckligt, verkar Polisario ha insett att genom att ha undertecknat en vapenvila och sedan haft Marocko som avvisat den diplomatiska lösningen som förväntats i gengäld, har Polisario i stort sett spelat alla sina kort. Det har vuxit en insikt om att det enda verkliga hoppet för självständighet måste komma inifrån det ockuperade territoriet i kombination med solidaritetsinsatser från globala civilsamhället.

Till följd av de marockanska myndigheternas användning av våld för att bryta upp de stora och långvariga demonstrationerna under 2005-2006, prioriterades därefter främst mindre protester, av vilka några var planerade och några spontana. En typisk protest kunde börja i ett gathörn eller ett torg där en väst-saharisk flagga skulle vecklas ut, kvinnor skulle börja tjuta, och folk skulle börja skandera pro-självständighetsslagord. Inom några minuter skulle soldater och poliser anlända och publiken skulle snabbt spridas. Andra taktiker har inkluderat flygblad, graffiti (inklusive tagga kollaboratörers hem), och kulturella högtider med politiska förtecken. Sådana icke-våldsåtgärder, med ett brett stöd av folket, verkar ha varit mindre av samordnat motstånd än ett resultat av insatser från privatpersoner. Ändå tyder den marockanska regeringens regelbundna användning av våldsamt förtryck mot sahariernas icke-våldsprotester att Marocko betraktar dessa som ett hot mot marockansk kontroll. Det har varit några små segrar t ex den framgångsrika kampanjen som ledde till att väst-sahariska ickevåldsmotståndsledaren Aminatou Haidar tilldelades 2008 Robert F. Kennedy Human Rights Award, samt tvingade de marockanska myndigheterna att dra tillbaka utvisningsordern i december 2009, efter hennes trettio dagars nära dödliga hungerstrejk.

Dessutom så otillräckligt som det marockanska autonomiförslaget än kan vara, desto mindre innebär det en revidering av Marockos historiska ståndpunkt att Västsahara är lika mycket en del av Marocko som andra provinser, genom att erkänna att Västsahara verkligen är en separat enhet. Protester i Västsahara har på senare år börjat höja medvetenheten något i Marocko, särskilt bland intellektuella, människorättsaktivister, prodemokratiska grupper, och vissa moderata islamister – sedan länge misstänktsamma mot regeringens linje i ett antal områden - att inte alla väst-saharier ser sig själva som marockaner, att det helt enkelt inte är en algerisk konspiration, och att det finns en äkta inhemsk opposition mot

Marockos styre.

I det ockuperade området har marockanska bosättare och medarbetare företrädde till bostäder och arbete och de infödda väst-saharierna får praktiskt taget inga fördelar från sitt lands rika fiske och fosfatfyndigheter. I september 2010, i en föregångare till den "arabiska våren" reste väst-sahariska aktivister en tältstad cirka femton kilometer utanför Laayoune, den forna koloniala huvudstaden och största staden i det ockuperade området. Eftersom alla protester som kräver självbestämmande, självständighet, eller verkställighet av FN:s säkerhetsråds resolutioner brutalt slås ner, undvek demonstranterna sådana provokativa upprop och i stället helt enkelt krävde ekonomisk rättvisa. Även detta var för mycket för den marockanska monarkin, som var fast besluten att krossa denna ickevåldshandling. Marocko skärpte belägringen i början av oktober, attackerade transportfordon för mat, vatten och medicinska förnödenheter till lägret. Detta resulterade i mängder av skador och en fjortonårig pojkes död. Slutligen, den 8 november, anföll Marocko lägret, de drev ut demonstranterna med tårgas och vattenkanoner, de slog de som inte flydde tillräckligt snabbt och dödade så många som två dussin människor. Som svar utbröt våldsamma anti-ockupationsupplopp, vilket resulterade i det första marockanska dödsfallet genom väst-sahariers handling sedan vapenvilan 1991. Detta triggade till bränder och plundring av väst-sahariska hem och butiker samt fotografering och arrestering av misstänkta aktivister, några av dem åtalades för förräderi och drogs inför militärdomstolar.

Ett av hindren för det inre motståndet är att de marockanska bosättarna är fler än den inhemska befolkningen i ett förhållande på mer än 3-1, och än mer i de större städerna, vilket gör en taktik som används på ett effektivt sätt i liknande kamper mer problematisk. Till exempel, även om en generalstrejk skulle kunna vara effektiv, skulle det stora antalet marockanska bosättare i kombination med den minoritet av inhemska väst-saharier som motsätter sig självständighet, sannolikt fylla bortfallet av den väst-sahariska arbetskraften. Även om det skulle kunna kombineras av växande självständighetskänslor bland etniska väst-sahariska bosättare från den södra delen av Marocko, innebär det fortfarande problem som ickevåldskamp i andra ockuperade länder inte har mött - bland dem Östtimor, Kosovo och de palestinska områdena.

Tidigt i juni 2013 ingick i resolutionsförslaget om förnyelse av MINURSOs uppdrag för första gången en bestämmelse som ger FN-missionen befogenhet att övervaka läget för de mänskliga rättigheterna i både det marockockuperade Västsahara och i de Polisario-administrerade flyktinglägren. Förslaget stöddes av USA. För närvarande är MINURSO den enda FN:s fredsbevarande operation i världen utan ett mandat att bevaka mänskliga rättigheter. Efter påtryckningar från Marocko, Frankrike, och några pro-marockanska delar inom Obamaadministrationen och kongressen, tog USA tillbaka sitt stöd till skrivningen om mänskliga rättigheter i resolutionen.

Marocko har kunnat framhärda att strunta i sina internationella rättsliga skyldigheter gentemot Västsahara till stor del därför att Frankrike och USA har fortsatt att beväpna marockanska ockupationsstyrkor och blockera verkställigheten av resolutioner i FN:s säkerhetsråd som

kräver att Marocko möjliggör självbestämmande eller till och med helt enkelt möjligheten att övervaka de mänskliga rättigheterna i det ockuperade landet. Minst lika viktigt som icke-våldsmotstånd från västaharier är potentialen av icke-våldshandlingar av medborgarna i Frankrike, USA, och andra länder. Detta avgör om Marocko kan upprätthålla sin ockupation. Sådana kampanjer spelade en viktig roll i att tvinga Australien, Storbritannien och USA att avsluta sitt stöd

för Indonesiens ockupation av Östtimor, och slutligen blev det möjligt för den portugisiska kolonin att bli fri. Det enda realistiska hoppet för att avsluta ockupationen av Västsahara, lösa konflikten, och bevara mycket viktiga principer fastställda i FN-stadgan, som förbjuder något land från att expandera sitt territorium genom militärt våld kan vara en liknande kampanj av det globala civilsamhället.

Obama ignorerar Marockos olagliga ockupation och brott mot mänskliga rättigheter

av Stephen Zunes

I slutet av november 2013 träffade president Barack Obama Marockos kung Mohammed VI i Washington för sitt första möte ansikte mot ansikte. Resultatet blev en bitter besvikelse för anhängare av mänskliga rättigheter och internationell rätt.

Två dagar före toppmötet uppmanade Human Rights Watch (HRW) i ett uttalande USAs president att tala om för kungen att "USAs stöd till reformprocessen i Marocko är beroende av att gå längre än till retorik och göra påtaglig förändring". Specifikt krävde MR-gruppen "ett starkare rättsligt skydd för rättigheter och ett slut på straffrihet för poliser som använder våld och begår andra övergrepp".

Istället, enligt ett uttalande från Vita huset, lovordade Obama den marockanske monarken för "fördjupad demokrati" och "främjande av ekonomiska framsteg och mänsklig utveckling".

Den mest kritiska frågan i nordvästra Afrika innefattar Västsahara, ett glest befolkat land på Atlantkusten som har varit under marockansk ockupation sedan kungariket invaderade den tidigare spanska kolonin 1975, strax innan det planerade oberoendet. Trots en serie resolutioner i FNs säkerhetsråd, ett klagorand beslut av Internationella domstolen och internationella medlingsinsatser, har marockanerna fortsatt att förneka territoriets befolkning deras rätt till självbestämmande genom en av FN organiserad folkomröstning. Inget land erkänner Marockos överhöghet över territoriet, och mer än 80 länder, samt Afrikanska unionen, har formellt erkänt Västsahara som en självständig stat.

När befrielseörelsen Polisario, som hade kämpat för det ockuperade landets självständighet, kommit överens om att avsluta sin väpnade kamp 1991 i utbyte mot en folkomröstning, upprättade FN en fredsbevarande styrka (MINURSO) för att upprätthålla vapenvilan och övervaka den planerade folkomröstningen, som aldrig kom. USA och Frankrike, som båda har vetorätt i FNs säkerhetsråd, blockerade FN från att genomdriva en rad resolutioner som kräver att Marocko ger det västahariska folket en möjlighet

att utöva sin rätt till självbestämmande.

MINURSO är den enda av FNs fredsbevarande operationer i världen utan mandat att övervaka situationen för de mänskliga rättigheterna inom sina verksamhetsområden. Och inför FNs säkerhetsråds resolution att förnya MINURSOs verksamhet tidigare i år, tog USA avstånd från en skrivning i det ursprungliga förslaget som skulle ha inneburit ett sådant mandat.

Även om situationen för de mänskliga rättigheterna i själva Marocko har förbättrats något sedan kung Mohammed kom till makten 1999, har Human Rights Watch, Amnesty International och andra ansedda människorättsgrupper markerat det pågående allvarliga förtrycket i det ockuperade Västsahara. Även utrikesdepartementets årliga rapport om de mänskliga rättigheterna erkänner "begränsningar av yttrande-, press-, mötes-, och föreningsfriheten" och "användning av godtycklig och långvarig internering för att kväsa oliktankande". Genom att observera att stödet för självbestämmande är föremål för skoningslöst förtryck noterar rapporten att säkerhetsstyrkor "är delaktiga i tortyr, våld och annan misshandel av fångar", ostraffat.

Trots detta utlovades i ett uttalande från Vita huset efter toppmötet att USA och Marocko skulle "arbeta tillsammans för att fortsätta att skydda och främja de mänskliga rättigheterna i landet".

Som ett alternativ till att låta det västahariska folket gå vidare med en folkomröstning om sitt lands framtid, har Marocko föreslagit vad de kallar en "autonomiplan" som skulle avge begränsad lokal kontroll över regionen åt västaharierna. Tyvärr är inte bara viktiga frågor som kontroll av Västsaharas naturresurser och säkerhet ganska tvetydigt formulerade i det marockanska förslaget, alla befogenheter som inte uttryckligen tillerkänts den föreslagna autonoma regionen förblir kungens. Dessutom, baserat på Marockos brutna löften om folkomröstning och förpliktelser från eldupphöravtalet för 22 år sedan, finns det

lite som inger förtroende att Marocko skulle leva upp till sina löften om att ge verklig självständighet åt Västsahara.

Och vad som är än mer problematiskt är förslaget på antagandet att Västsahara är en del av Marocko, ett påstående som länge har förkastats av FN, Internationella domstolen, Afrikanska unionen, och varav det råder en bred enighet i de internationella rättsutlåtandena. Att acceptera Marockos autonomiplan skulle innebära att, för första gången sedan grundandet av FN och ratificeringen av FN-stadgan mer än 68 år sedan, skulle det internationella samfundet stödja utökningen av ett lands territorium genom militärt våld, och därmed inrätta ett mycket farligt och destabiliserande prejudikat.

Om västsaharierna accepterade ett autonomiavtal i stället för självständighet som ett resultat av en fri och rättvis folkomröstning, skulle det utgöra en legitim handling av självbestämmande. Men Marocko har uttryckligen förklarat att dess självständighetsförslag utesluter per definition möjligheten för självständighetsalternativet som ska avgöras i folkomröstningen.

Trots detta meddelade Vita husets talesman Jay Carney att president Obama tror att "Marockos autonomiplan är seriös, realistisk och trovärdig. Den utgör en potentiell metod som kan tillfredsställa det västsahariska folkets strävanden för att ta hand om sina egna angelägenheter i fred och värdighet".

Det verkar alltså som om Obamaadministrationens policy om Västsahara utgör inget mindre än ett förkastande av grundläggande principer i internationell rätt som förbjuder territoriell expansion med våld, och därmed utgör en de facto acceptans av rätten till erövring.

I det jämförbara fallet Östtimor, var det först efter att människorättsorganisationer, kyrkliga grupper, och aktivister i USA och andra länder framgångsrikt pressade sina regeringar till att avsluta sitt stöd för Indonesiens ockupation som den indonesiska regimen äntligen var villig att erbjuda en folkomröstning för att ge Östtimoreser deras rätt till självbestämmande. Det kan behövas en liknande kampanj på gräsrotsnivå för att se till att USA lever upp till sina internationella rättsliga åtaganden och trycker på Marocko för att låta folket i Västsahara utöva sin rätt att bestämma sin egen framtid.

Stephen Zunes är professor i Politics och Coordinator of Middle East Studies vid University of San Francisco, USA. 2010 utgavs hans uppmärksammade bok (med Jacob Mundy) *Western Sahara – War, Nationalism, and Conflict Irresolution* (Syracuse University Press). Stephen Zunes har också medverkat i Globalt Perspektiv nr 3/2003.

Artiklarna publiceras i svensk översättning med tillstånd av professor Stephen Zunes.